

กลวิธีการใช้ภาษาญี่ปุ่นในวัจนกรรมแสดงความไม่เห็นด้วย:

เปรียบเทียบผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยกับชาวญี่ปุ่น

The Strategy of Disagreement in Japanese:

A Comparative Study of Thai Learners of Japanese and Japanese Native Speakers

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การแสดงความคิดเห็นในเชิงขัดแย้งหรือไม่เห็นด้วยตามสิ่งที่คู่สนทนาพูดนั้น ในบางวัฒนธรรมเช่นชาวอเมริกันเชื้อสายยุโรปนั้นจะเห็นว่าการแสดงความคิดเห็นในเชิงขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดา (Collier, 1991) หรือในสังคมของคนไทยจะถือว่าการใช้ภาษาที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมให้ดียิ่งขึ้น (Schiffrin, 1984) แต่ในขณะเดียวกันในบางวัฒนธรรมอาจจะเป็นการพูดที่สร้างความลำบากใจให้กับผู้พูดเป็นอย่างมาก เนื่องจากต้องคำนึงถึงสัมพันธภาพและความรู้สึกของคู่สนทนาเพื่อรักษาหน้าของคู่สนทนา เช่นในวัฒนธรรมญี่ปุ่นและไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมคตินิยมหมู่ (Collectivism) ในวัฒนธรรมลักษณะนี้จึงมองว่าการแสดงความคิดเห็นในเชิงขัดแย้งนั้นเสี่ยงต่อการทะเลาะและกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาได้ง่าย ลักษณะการพูดเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยจึงมีหลากหลายวิธีเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความรำคาญและความรู้สึกและรักษาหน้าของคู่สนทนา เช่น ในภาษาไทยจะใช้วิธีการถามความเห็นของคู่สนทนา (Questioning) หรือ การใช้คำเพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวปฏิเสธตรงๆ (Hedging Discourse Particles and Expressions) (Deepheunton, 1992) ส่วนในภาษาญี่ปุ่นนั้นจะมีกลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยโดยใช้เหตุผลหรือแสดงหลักฐานต่างๆ (亀田 (他), 1998) หรือการถามคู่สนทนา (堀田・吉本 2012) ส่วนผู้เรียนภาษาที่ต้องใช้ภาษาต่างประเทศในการแสดงความคิดเห็นในเชิงไม่เห็นด้วยนั้น นอกเหนือจากที่ต้องระวังสัมพันธภาพระหว่างคู่สนทนาแล้ว ยังต้องระวังการใช้ภาษาที่เหมาะสมในการพูดกับคู่สนทนาที่ไม่ใช่คนในวัฒนธรรมเดียวกันด้วย กลวิธีในการพูดเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยโดยไม่กระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาในแต่ละวัฒนธรรมจะแตกต่างกันไป เช่นการเปลี่ยนโทนเสียง การใช้ประโยคคำถาม หรือการพูดอ้อม ซึ่งกลวิธีการพูดเหล่านี้เป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่ยากสำหรับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่น (木山 2005)

ในงานวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาญี่ปุ่นในวัจนกรรมการแสดงความไม่เห็นด้วยหรือการแสดงความคิดเห็นในเชิงขัดแย้ง¹ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยว่ามีลักษณะอย่างไร ลักษณะการใช้

¹ในงานวิจัยที่เป็นภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่นจะใช้คำที่สื่อถึงวัจนกรรมการแสดงความไม่เห็นด้วยแตกต่างกัน แต่ใช้ในความหมายที่เหมือนกัน เช่น อุมาภรณ์ สังคมาน (2544) ใช้คำว่า “การไม่เห็นด้วย” ส่วนในงานของ สุภาสินี โพธิวิทย์ (2547) และวันวิสาข์ กุลภัทรนิรันดร์ (2549) ใช้คำว่า “กลวิธี

ภาษาญี่ปุ่นเมื่อเปรียบเทียบกับชาวญี่ปุ่นเจ้าของภาษาแล้วมีกลวิธีการใช้ภาษาที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร และการที่ผู้เรียนชาวไทยมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกับชาวญี่ปุ่น การใช้ภาษาญี่ปุ่นในการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยนั้นมีอิทธิพลจากภาษาแม่หรือไม่ โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด ศึกษาวิธีการในการแสดงความคิดเห็นด้วยทั้งสามกลุ่มตัวอย่าง

2.วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- เพื่อให้เห็นถึงลักษณะการใช้ภาษาญี่ปุ่นในวัจนกรรมแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย
- เพื่อเปรียบเทียบกลวิธีการใช้ภาษาในวัจนกรรมแสดงความคิดเห็นด้วยระหว่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยและผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่
- เพื่อให้ทราบถึงอิทธิพลของภาษาแม่ในการใช้ภาษาในวัจนกรรมแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย

3.คำถามวิจัย

- ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีกลวิธีการใช้ภาษาญี่ปุ่นในวัจนกรรมการแสดงความคิดเห็นด้วยอย่างไร
- ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีกลวิธีการใช้ภาษาญี่ปุ่นในวัจนกรรมการแสดงความคิดเห็นด้วยเหมือนหรือแตกต่างจากชาวญี่ปุ่นอย่างไร
- ลักษณะการใช้ภาษาในวัจนกรรมการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีอิทธิพลจากภาษาแม่หรือไม่ ถ้ามีมีลักษณะอย่างไร

4.วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งหรือการแสดงความคิดเห็นด้วยในภาษาญี่ปุ่นนั้น ถ้าเทียบกับงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวัจนกรรมอื่นๆ เช่น วัจนกรรมการขอร้อง หรือ วัจนกรรมการปฏิเสธ จัดว่ายังมีปริมาณที่ไม่มาก (堀田・吉本 2012) ในจำนวนงานวิจัยเหล่านี้แบ่งเป็นงานวิจัยที่ศึกษาวิธีการใช้ภาษาแสดงความคิดเห็นด้วยในภาษาญี่ปุ่น (亀田(他), 1998; 木山, 2005; Naruse, 1996) และงานวิจัยที่เปรียบเทียบลักษณะกลวิธีการใช้ภาษาแสดงการโต้แย้งระหว่างภาษาญี่ปุ่นกับภาษาอื่นๆเช่น ภาษาจีนและ

การแสดงความเห็นโต้แย้ง” และ “กลวิธีการโต้แย้ง” ส่วนในภาษาญี่ปุ่นนั้นมีการใช้หลายที่แตกต่างกันเช่นกัน เช่น 「不同意」「意見の不一致」「異見表明」「反対意見表明」

ภาษาเกาหลี (李, 2001; 李, 2003; 堀田・吉本, 2012; 楊, 2009) ภาษาอังกฤษ (白井 2009) ภาษาไทย (อุมาภรณ์ สังคมาน 2544, สุภาสินี โพธิวิทย์ 2547, วันวิสาข์ กุลภัทรนิรันดร์ 2549)

งานของ Naruse (1996) ศึกษาวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยของคนญี่ปุ่น โดยใช้แบบสอบถาม ปลายเปิดในการเก็บข้อมูล 7 สถานการณ์ โดยใช้ทฤษฎีภาษาสุภาพของ Brown & Levinson (1978) ที่แบ่งกลวิธีการพูดตามระดับการแสดงความสุภาพเป็น 5 ระดับ แต่ Naruse มองว่าการแสดงความไม่เห็นด้วยเป็นการใช้ความสุภาพเชิงบวก (Positive politeness) จึงใช้กลวิธี 4 ระดับในการวิเคราะห์ คือ 1) การพูดโดยไม่มีถ้อยคำแก้ไข (Baldly on record) 2) การใช้ความสุภาพเชิงบวก (Positive politeness) 3) การใช้ภาษาอ้อม (Off record) 4) การไม่ทำการคุกคามหน้า (Don't do the FTA) ผลปรากฏว่าทั้ง 7 สถานการณ์คนญี่ปุ่นใช้กลวิธีที่ใช้ความสุภาพเชิงบวกมากที่สุด โดยมีกลวิธีย่อยที่คนญี่ปุ่นใช้มากคือ การแสดงความเห็นแบบอ้อม (hedging opinion) การพูดไม่จบประโยค(ประโยคที่ทิ้งท้ายไว้แค่คำว่า “แต่”) และการบอกเป็นนัยๆ(give hints) ซึ่งผลการวิจัยนี้มีผลการศึกษาไปในแนวทางเดียวกับงานของ 木山 (2005) โดยที่ 木山 ศึกษารูปแบบของการแสดงความไม่เห็นด้วยในการสนทนาภาษาญี่ปุ่นโดยแบ่งเป็นการสนทนาระหว่างเพื่อนสนิทกับการสนทนาในสถานการณ์ที่เจอกันครั้งแรก และวิเคราะห์การแสดงความไม่เห็นด้วยใน 3 ส่วนคือ 1) ลักษณะของการแสดงความไม่เห็นด้วย (แบบที่คำนึงถึงคู่สนทนา, สถานการณ์หรือแบบที่ไม่เกี่ยวข้องกับคู่สนทนา) 2) เนื้อหาของการแสดงความไม่เห็นด้วย (ข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็น) และ3) วิธีการแสดงออก (แบบตรงหรือแบบอ้อม) ผลปรากฏว่าในการสนทนาแบบเจอกันครั้งแรกชาวญี่ปุ่นจะใช้ลักษณะแบบที่คำนึงถึงคู่สนทนา เนื้อหาแบบข้อเท็จจริงและใช้วิธีการแสดงการไม่เห็นด้วยแบบอ้อมมากกว่าการสนทนาระหว่างเพื่อนสนิท จากการศึกษาเป็นการสรุปให้เห็นว่าระยะห่างระหว่างคู่สนทนามีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีในการแสดงความไม่เห็นด้วย ส่วนงานของ 亀田 (他) (1998) นั้นได้ผลการศึกษาที่แตกต่างออกไป โดยงานของ 亀田 (他) (1998) ศึกษาการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหมู่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยศึกษาชนิดของสำนวนภาษาและปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้ภาษาในการแสดงไม่เห็นด้วยใน 4 สถานการณ์ คือ 1)การบ่งชี้หัวข้ออภิปราย 2)การเสนอข้อเสนอ 3)การแสดงการไม่เห็นด้วย 4)การโน้มน้าวหรือชักจูงใจ โดยการบันทึกเสียงการประชุมกรรมการหอพักนักเรียนมัธยมปลายแห่งหนึ่งทั้งหมด 12 ครั้ง ครั้งละประมาณ 30-90 นาที จากผลการวิจัยพบว่าชาวญี่ปุ่นใช้วิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างตรงไปตรงมาและแสดงการไม่เห็นด้วยโดยใช้เหตุผลหรือแสดงหลักฐานต่างๆ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้ภาษานั้นคือ สถานภาพของคู่สนทนาและเพศของผู้พูด

ส่วนในงานวิจัยที่เปรียบเทียบระหว่างภาษาญี่ปุ่นกับภาษาอื่น ๆ นั้น เช่น งานของ 李 (2001) ศึกษาเรื่อง “เปรียบเทียบการแสดงความไม่เห็นด้วยระหว่างชาวเกาหลีกับชาวญี่ปุ่น” เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

นักศึกษามหาวิทยาลัยชาวเกาหลีและชาวญี่ปุ่นกลุ่มละ 50 คน ในเรื่องการแสดงความไม่เห็นด้วยต่อสถานที่ที่ทางมหาวิทยาลัยเลือกที่จะจัดสัมมนาซึ่งเป็นสถานที่เดิมทุกปี โดยให้จินตนาการว่ากำลังโต้แย้งต่อคู่สนทนาที่กำหนดปัจจัยสถานภาพของคู่สนทนา และความสนิทสนม จากผลการวิจัยพบว่า ชาวญี่ปุ่นจะเลือกใช้โครงสร้างประโยคในการแสดงความไม่เห็นด้วยในรูปแบบที่คงที่และแน่นอน ส่วนชาวเกาหลีนั้นจะไม่ยึดตามโครงสร้างใด โครงสร้างหนึ่ง มีความยืดหยุ่นในการเลือกใช้ภาษามากกว่า ส่วนในปี 2003 李 ได้นำข้อมูลของปี 2001 มาวิเคราะห์เพิ่มเติม โดยศึกษาความสัมพันธ์ของรูปแบบภาษาและกลวิธีที่ใช้ในการแสดงความไม่เห็นด้วยกับระดับความเป็นทางการของสถานการณ์ ผลปรากฏว่าในสถานการณ์แบบเป็นกันเองทั้งชาวญี่ปุ่นและเกาหลีจะคำนึงถึงจุดประสงค์ที่ต้องการสื่อมากที่สุดโดยไม่คำนึงถึงการคุกคามหน้าของคู่สนทนา แต่ในสถานการณ์ที่เป็นทางการนั้นชาวญี่ปุ่นจะแสดงความคิดเห็นในเชิงคัดค้านอย่างตรงๆ ในขณะที่ชาวเกาหลีจะใช้กลวิธีอ้อมอิงหลักฐานประกอบการแสดงความไม่เห็นด้วยของตน นอกจากนี้งานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาจีนเช่นงานของ 楊 (2009) ใน 楊 (2009) นั้นศึกษาประเภทของกลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยและกลวิธีในการปรับคำพูดเมื่อมีความเห็นไม่ตรงกันในบทสนทนาทั่วไประหว่างกลุ่มคนจีนด้วยกันและกลุ่มคนจีนกับคนญี่ปุ่น โดยแบ่งการแสดงความเห็นไม่ตรงกับคู่สนทนาเป็น 3 แบบคือการเห็นไม่ตรงกันต่อข้อมูลจริง (事實情報に対する不一致) การเห็นไม่ตรงกันเนื่องจากตีความต่างกัน (意図と解釈のずれによる不一致) และการเห็นไม่ตรงกันต่อการรับรู้ (認識に対する不一致) ผลปรากฏว่าในบทสนทนายกึ่งกันคนจีนด้วยกันกลุ่มตัวอย่างจะคำนึงถึงหน้าด้านลบของคู่สนทนาและปรับใช้การแสดงความเห็นแบบตรงในกรณีที่เห็นไม่ตรงกันต่อข้อมูลจริงและการเห็นไม่ตรงกันเนื่องจากตีความต่างกัน ส่วนในการสนทนายกึ่งกันคนจีนกับคนญี่ปุ่นพบว่าคนจีนใช้การแสดงความเห็นแบบตรงลดลง ส่วนคนญี่ปุ่นจะปรับใช้คำพูดโดยหลีกเลี่ยงการพูดตรงเมื่อความเห็นไม่ตรงกัน โดยคำนึงถึงหน้าด้านลบเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีงานที่ศึกษาการใช้การแสดงความไม่เห็นด้วยของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนเปรียบเทียบกับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่อีกในงานของ 堀田・吉本 (2012) มีการเก็บตัวอย่างจากการสนทนาเป็นคู่แบบเพื่อนเพศเดียวกันและแบบสอบถามหลังจากการสนทนา 堀田・吉本 วิเคราะห์หน่วยความหมายและแบ่งกลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยออกเป็น 3 ประเภทหลักคือ 1) ส่วนหลักในการแสดงความไม่เห็นด้วย 2) ส่วนเสริม และ 3) ส่วนอื่นๆ ผลปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองใช้กลวิธีที่เป็นส่วนหลักในการแสดงความไม่เห็นด้วยเป็นสัดส่วนที่มากเหมือนกัน แต่ในส่วนที่เป็นกลวิธีย่อยมีความแตกต่างกัน คือผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวจีนมีแนวโน้มจะใช้ positive politeness โดยการแสดงเหตุผล ในขณะที่ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่นจะใช้ negative politeness โดยการแสดงคำถามต่อคู่สนทนามากกว่า ส่วนในงานที่ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาอังกฤษนั้นมีการศึกษารกล่าวแสดงการไม่เห็นด้วยแบบอ้อมของ 白井 (2009) โดยให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่และผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่จับคู่สนทนา (ภาษาอังกฤษ 6 คู่ ภาษาญี่ปุ่น 6 คู่) โดยมีบัตรภาพให้เรียงเป็นเรื่องราวเพื่อดูการแสดงความเห็นที่ไม่ตรงกัน ผลปรากฏว่าทั้ง

ทั้งสองกลุ่มใช้กลวิธีการตั้งคำถามเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยเหมือนกัน แต่มีความต่างกันตรงที่ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่จะบอกเป็นนัยโดยใช้การตั้งคำถามเกี่ยวกับข้อมูลที่ผู้พูดและผู้ฟังมีส่วนร่วมกัน ขณะที่ผู้พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่จะบอกเป็นนัยโดยการตั้งคำถามถึงความมีเหตุมีผลของความคิดเห็นของผู้พูดและผู้ฟัง

งานที่ศึกษาภาษาไทยนั้นมี 3 งาน คืองานของอุมาภรณ์ สังคมาน (2544) และ สุภาสินี โพธิวิทย์ (2547) ศึกษาวัจนกรรมไม่เห็นด้วยหรือการโต้แย้งเฉพาะภาษาไทย ส่วนงานของวันวิสาข์ กุลภัทรนิรันดร์ (2549) นั้นเป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาษาไทยและภาษาญี่ปุ่น ในงานของอุมาภรณ์ สังคมาน(2544) ศึกษาการใช้ภาษาสุภาพในภาษาไทยใน 3 วัจนกรรม คือวัจนกรรมขอร้อง ปฏิเสธ และไม่เห็นด้วย โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 50 คน แบ่งเป็นชาย 25 คน หญิง 25 คน วิเคราะห์การเลือกใช้ถ้อยคำโดยการประมาณการเสี่ยงต่อการเสียหายโดยใช้กรอบแนวคิดของ Brown & Levinson (1978) ที่แบ่งระดับการเลือกใช้กลวิธีการใช้ภาษาสุภาพเพื่อรักษาหน้าของผู้ฟัง 5 ระดับ อุมาภรณ์แบ่งองค์ประกอบของวัจนกรรมขอร้อง ปฏิเสธ และไม่เห็นด้วยออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ ส่วนเสริมหน้า ถ้อยคำแสดงเจตนา ส่วนเสริมท้าย ซึ่งองค์ประกอบทั้งสามนี้ทำให้เกิดรูปแบบของวัจนกรรม 4 แบบคือ 1) ส่วนเสริมหน้า+ถ้อยคำแสดงเจตนา 2) ส่วนเสริมหน้า+ถ้อยคำแสดงเจตนา+ส่วนเสริมท้าย 3) ถ้อยคำแสดงเจตนา 4) ถ้อยคำแสดงเจตนา+ส่วนเสริมท้าย จากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างเลือกใช้รูปแบบที่ 4 มากที่สุด แต่ตัวแปรเพศไม่มีผลต่อการเลือกใช้รูปแบบวัจนกรรมแสดงความไม่เห็นด้วย ส่วนการเลือกใช้ถ้อยคำโดยประมาณการเสี่ยงต่อการเสียหายทั้งเพศชายและเพศหญิงเลือกใช้การพูดอ้อมค้อมมากที่สุด ฉะนั้นเพศจึงไม่มีผลต่อการเลือกถ้อยคำแต่อย่างใด ส่วนงานของสุภาสินี โพธิวิทย์(2547) ศึกษาวิธีการแสดงความเห็นโต้แย้งในภาษาไทยในวัจนกรรม 4 ประเภทคือ การกล่าวแข่งขัน การกล่าวแสดงความเป็นมิตร การกล่าวแกล้ง และการกล่าวขัดแย้ง ในงานนี้ใช้ข้อมูลจากบทสนทนาละครโทรทัศน์ 3 เรื่องมาวิเคราะห์วัจนกรรมที่ใช้และนำมาสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาว่าเพศ อายุ และการศึกษามีผลต่อการเลือกกลวิธีหรือไม่ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 80 คน (ชาย 40 คน หญิง 40 คน) จากการวิเคราะห์วัจนกรรมในบทละครพบกลวิธีในการแสดงความเห็นโต้แย้งในภาษาไทย 12 กลวิธี และพบว่าไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากแหล่งใดชาวไทยใช้กลวิธีการปฏิเสธและกลวิธีการให้เหตุผลในการโต้แย้งมากที่สุด นอกจากนี้ปัจจัยด้านเพศและอายุมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีในการแสดงความเห็นโต้แย้ง โดยเพศหญิงจะเลือกใช้กลวิธีที่หลากหลายกว่าเพศชาย และคนที่มียุมากกว่าจะหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงต่อคู่สนทนา ส่วนปัจจัยด้านการศึกษาพบว่าไม่มีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีแสดงการโต้แย้ง นอกจากนี้วันวิสาข์ กุลภัทรนิรันดร์ (2549) ได้ศึกษาโครงสร้างและกลวิธีการโต้แย้งในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย โดยแบ่งการเก็บข้อมูลเป็น 2 ส่วนคือ โครงสร้างบทสนทนาแสดงการโต้แย้งและรูปแบบภาษาที่ใช้ และศึกษาวิธีการโต้แย้ง

ในส่วนแรกศึกษาโดยการให้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มคือกลุ่มชาวไทย และกลุ่มชาวญี่ปุ่นแสดงบทบาทสมมติใน 3 สถานการณ์ ในส่วนที่สองเก็บข้อมูลโดยให้กลุ่มตัวอย่างชาวไทยและชาวญี่ปุ่นกลุ่มละ 50 คนทำแบบสอบถามแบบเติมบทสนทนาที่กำหนดสถานการณ์ตามประเภทกิจกรรม 4 กลุ่ม คือ การขอร้อง การชักชวน การเสนอความคิดเห็น และการกล่าวหา โดยศึกษาว่าปัจจัยด้านเพศและสถานภาพทางสังคมของคู่สนทนาจะมีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการโต้แย้งหรือไม่ จากผลการศึกษาพบว่าบทสนทนาของชาวไทยและชาวญี่ปุ่นมีโครงสร้าง 3 ส่วนเหมือนกัน คือ หัวข้อเกริ่นนำก่อนการโต้แย้ง หัวข้อการโต้แย้ง หัวข้อการปิดสนทนา และพบว่ามีกลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยทั้งหมด 3 กลวิธีหลัก และ 22 กลวิธีย่อย กลวิธีหลักทั้ง 3 กลวิธี คือ 1) กลวิธีที่มีหน้าที่ทำให้การโต้แย้งบรรลุประสิทธิผล 2) กลวิธีที่มีหน้าที่รักษาสัมพันธภาพ และ 3) กลวิธีเสริม กลวิธีที่พบมากที่สุดคือกลวิธีในกลุ่มที่มีหน้าที่ทำให้การโต้แย้งบรรลุประสิทธิผล โดยที่ชาวไทยใช้กลวิธีนี้มากกว่าชาวญี่ปุ่น ส่วนชาวญี่ปุ่นนั้นจะใช้กลวิธีในกลุ่มที่มีหน้าที่รักษาสัมพันธภาพมากกว่าชาวไทยโดยเฉพาะกลวิธีการขอโทษ และมีแนวโน้มที่จะโต้แย้งด้วยภาษาสุภาพแบบตรงเชิงบวกหรือภาษาสุภาพแบบตรงเชิงลบมากกว่าการใช้ภาษาแบบตรง ส่วนกลวิธีย่อยที่ชาวญี่ปุ่นเลือกใช้มากที่สุดสามอันดับแรกคือ การให้เหตุผล การปฏิเสธ และการขอโทษ ขณะที่ชาวยุโรปนั้นเลือกใช้กลวิธีการให้เหตุผล การผัดผ่อน และการปฏิเสธ นอกจากนี้ปัจจัยด้านเพศส่งผลต่อการเลือกใช้กลวิธีการโต้แย้ง คือเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะใช้กลวิธีที่มีหน้าที่รักษาสัมพันธภาพมากกว่าเพศชาย ส่วนปัจจัยด้านสถานภาพของคู่สนทนาไม่ส่งต่อการเลือกกลวิธีในการโต้แย้ง

จึงเห็นได้ว่าการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นด้วยที่ผ่านมามีผลต่อการเลือกใช้กลวิธีต่างๆคือเพศ ระยะห่างระหว่างคู่สนทนา และความเป็นทางการของสถานการณ์ ส่วนลักษณะการเลือกใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยของชาวญี่ปุ่นนั้นมีการแสดงความเห็นแบบตรงและอ้อม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่กำหนดในแต่ละงานวิจัย แต่แนวโน้มที่คล้ายกันคือชาวญี่ปุ่นจะเลือกใช้กลวิธีที่รักษาสัมพันธภาพคู่สนทนาเป็นหลัก ในงานวิจัยนี้จึงใช้ผลการศึกษาที่ผ่านมาตั้งเป็นสมมติฐานเพื่อศึกษาการแสดงความไม่เห็นด้วยของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยเปรียบเทียบกับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่โดยกำหนดสถานการณ์ให้มีปัจจัยของระดับเนื้อหาที่ล่อใจต่อคู่สนทนา มากและน้อย เพื่อดูลักษณะการเลือกใช้กลวิธีที่แตกต่างกันของทั้งสองกลุ่ม นอกจากนี้ในหลายงานวิจัยชี้ว่าการใช้กิจกรรมต่างๆของผู้เรียนมีอิทธิพลจากภาษาแม่ ในงานนี้จึงใช้กลุ่มผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่เพื่อเปรียบเทียบการใช้กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยของผู้เรียนในประเด็นนี้ด้วย

5.วิธีการดำเนินการวิจัย

5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในงานวิจัยนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน รวมทั้งหมด 60 คน โดยกำหนดให้จำนวนชายและหญิงมีจำนวนเท่ากันในแต่ละกลุ่ม (หญิง 10 คน, ชาย 10 คน) ดังนี้

1. ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย(TJL) ที่มีระดับความรู้ทางภาษาญี่ปุ่นระดับ N2 ขึ้นไป จำนวน 20 คน อายุระหว่าง 20-49 ปี
2. ชาวญี่ปุ่นใช้ภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่(JNS) จำนวน 20 คน อายุระหว่าง 30-59 ปี
3. ชาวไทยที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่(TNS) จำนวน 20 คน อายุระหว่าง 20-39 ปี

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การวิจัยนี้ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด โดยกำหนดสถานการณ์เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเขียนแสดงความไม่เห็นด้วยเป็นภาษาญี่ปุ่นทั้งหมด 4 สถานการณ์ โดยจะใช้ 3 ปัจจัยในการกำหนดสถานภาพของแต่ละสถานการณ์ คือ 1) ความสนิทสนมระหว่างคู่สนทนา (D), 2) อายุหรือความมีอาวุโสของคู่สนทนา (P), และ 3) ระดับเนื้อหาที่ล่วงเกินต่อคู่สนทนา (Rx) ส่วนเนื้อหาที่จะให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความไม่เห็นด้วยนั้นอ้างอิงจากงานวิจัยที่ผ่านมาและเป็นเนื้อหาที่ใกล้ตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

ในงานนี้กำหนดให้ความสนิทสนมระหว่างคู่สนทนาเป็นกรณี “ไม่สนิทสนม” ทั้งหมด ส่วนอายุหรือความมีอาวุโสของคู่สนทนานั้นกำหนดให้เป็น 2 กรณีคือ “เจ้านาย” และ “เพื่อน” ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยที่ทำให้การใช้ภาษาที่แตกต่างกันนั้นมาจาก “อายุ” และ “สถานภาพ” ของคู่สนทนาเป็นส่วนใหญ่(Bell,1998) ส่วนระดับเนื้อหาที่ล่วงเกินคู่สนทนานั้นแบ่งออกเป็น 2 ระดับคือน้อยและมาก นอกจากนี้เนื่องจากปัจจัยด้านระดับความเป็นทางการของสถานการณ์มีผลต่อการเลือกใช้วิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยของคนญี่ปุ่น(李 2003) ในงานวิจัยนี้จึงกำหนดให้มีความแตกต่างระหว่างสถานการณ์ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการตามตารางที่ 1 สถานการณ์ที่กำหนดทั้ง 4 สถานการณ์มีดังต่อไปนี้

สถานการณ์ที่ 1 การแสดงความไม่เห็นด้วยต่อเจ้านายในที่ประชุมเกี่ยวกับรายงานที่เจ้านายเขียนผิด

สถานการณ์ที่ 2 การแสดงความไม่เห็นด้วยต่อเจ้านายในระหว่างการรับประทานอาหารกลางวันเกี่ยวกับคุณภาพและรสชาติของอาหารที่ร้านอาหารเปลี่ยนไป

สถานการณ์ที่ 3 การแสดงความไม่เห็นด้วยต่อเพื่อนร่วมงาน(ไม่สนิท)ในที่ประชุมเกี่ยวกับการตัดสินใจหาสถานที่ไปงานเลี้ยงสังสรรค์ของบริษัท

สถานการณ์ที่ 4 การแสดงความไม่เห็นด้วยต่อเพื่อนร่วมงาน(ไม่สนิท)ในระหว่างงานเลี้ยงสังสรรค์เกี่ยวกับรสชาติอาหารของร้านนี้ร้านที่เคยไปประจำไม่ได้

ตารางที่ 1 ปัจจัยที่กำหนดในสถานการณ์ของงานวิจัย

	สถานการณ์ 1	สถานการณ์ 2	สถานการณ์ 3	สถานการณ์ 4
ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนา (D)	ไม่สนิท	ไม่สนิท	ไม่สนิท	ไม่สนิท
อายุหรือความมีอาวุโสของคู่สนทนา (P)	เจ้านาย	เจ้านาย	เพื่อน	เพื่อน
ระดับเนื้อหาที่ล่วงเกินต่อคู่สนทนา (Rx)	มาก	น้อย	น้อย	น้อย
ความเป็นทางการ	มาก	น้อย	มาก	น้อย

5.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลและกรอบทฤษฎีในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดนี้จะจำแนกรูปแบบการแสดงออกเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่เห็นด้วยโดยอ้างอิงการแยกประเภทการแสดงความไม่เห็นด้วยตาม 大津 (2001) ที่แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบคือ

1) แสดงความไม่เห็นด้วยแบบตรง คือการที่ผู้พูดใช้วิธีการพูดโดยการแสดงความเห็นที่ไม่เหมือนกับคู่สนทนาอย่างชัดเจน

2) แสดงความไม่เห็นด้วยแบบอ้อม คือการที่ผู้พูดใช้วิธีการพูดโดยการแสดงความเห็นที่ไม่เหมือนกับคู่สนทนาอย่างไม่ชัดเจน

3) หลีกเลี่ยงการแสดงความไม่เห็นด้วย คือ ผู้พูดใช้กลวิธีบอกคู่สนทนาเป็นนัยๆว่าไม่เห็นด้วยโดยอาจจะเปลี่ยนเรื่องพูด หรือพูดเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ไม่เห็นด้วย โดยไม่พูดแสดงความไม่เห็นด้วย

จากนั้นจะจำแนกข้อมูลแต่ละหน่วยความหมาย (Semantic formulas) โดยอ้างอิงจาก Beebe et al.(1990), 生駒 & 志村 (1993) และวิเคราะห์หน่วยความหมายเพื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของการใช้หน่วยความหมายของทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่างว่าใช้กลวิธีใดบ้างในการแสดงความไม่เห็นด้วย หลังจากนั้นจะวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยของคู่สนทนากับกลวิธีในการใช้ภาษาเพื่อแสดงความเห็นขัดแย้งในแต่ละสถานการณ์โดยใช้ทฤษฎีความสุภาพของ Brown & Levinson (1978) เพื่อวิเคราะห์ลักษณะการรักษาน้ำ

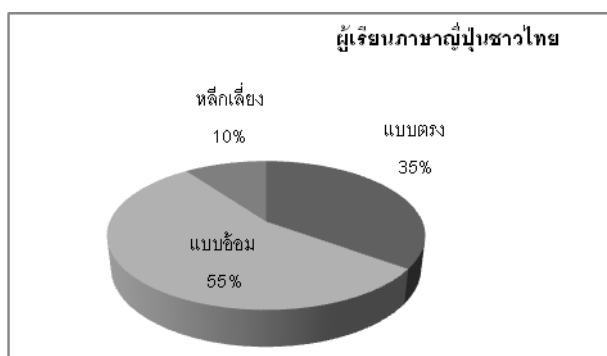
และระดับการคุกคามหน้า(Face Threatening Act: FTA) ของกลุ่มตัวอย่างว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

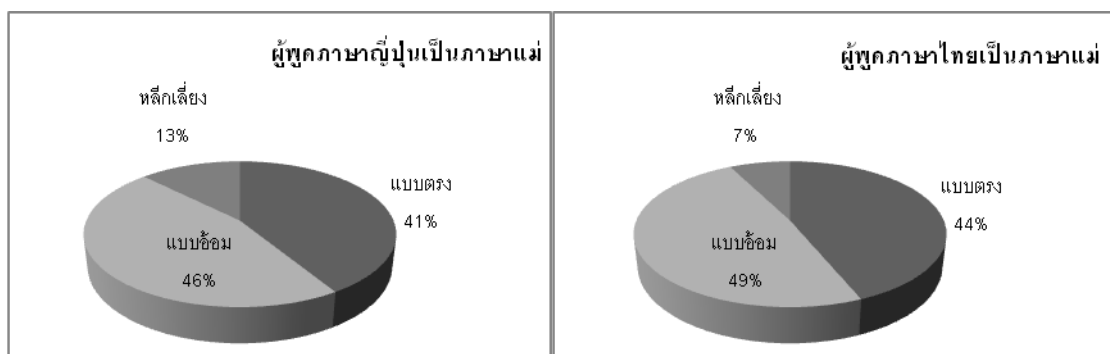
6. ผลการวิจัย

6.1 รูปแบบการแสดงออกเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่เห็นด้วย

เมื่อแยกรูปแบบการแสดงออกเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่เห็นด้วยของทั้ง 3 กลุ่มแล้ว จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีแนวโน้มจะใช้รูปแบบการแสดงความไม่เห็นด้วยแบบอ้อมมากกว่าผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่และกลุ่มผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ โดยมีอัตราส่วนการใช้รูปแบบการแสดงความไม่เห็นด้วยแบบอ้อม 55% โดยกลุ่มผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่และกลุ่มผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่นั้นมีแนวโน้มการใช้รูปแบบการแสดงความไม่เห็นด้วยแบบตรงและแบบอ้อมในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน จากรูปที่ 1 จะเห็นได้ว่ารูปแบบการแสดงความไม่เห็นด้วยแบบตรงของกลุ่มผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ (41%) มีอัตราส่วนใกล้เคียงกับกลุ่มผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ (44%) ส่วนการใช้รูปแบบการแสดงความไม่เห็นด้วยแบบอ้อมของกลุ่มผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่และกลุ่มผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ มีอัตราส่วน 46% และ 49% ตามลำดับ

สำหรับรูปแบบการแสดงออกโดยการหลีกเลี่ยงนั้นทั้ง 3 กลุ่มมีแนวโน้มใกล้เคียงกันคือผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีอัตราส่วน 10% กลุ่มผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ 13% และกลุ่มผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ 7%

รูปที่1 รูปแบบการแสดงออกเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่เห็นด้วยเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่และผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่

จะเห็นได้ว่าเมื่อผู้เรียนชาวไทยใช้ภาษาญี่ปุ่นในการแสดงความคิดเห็นนั้น มีแนวโน้มที่จะเลือกรูปแบบการพูดแบบอ้อมมากกว่าผู้พูดที่ใช้ภาษาแม่ทั้งสองภาษา เช่น ในสถานการณ์ที่แสดงความคิดเห็นต่อหัวหน้าที่รายงานข้อมูลผิดในที่ประชุม ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยจะไม่พูดออกมาตรงๆว่าข้อมูลนั้นผิด แต่จะพูดอ้อมๆ โดยการขอร้องให้เจ้านายเช็คข้อมูล หรือพิจารณาประเด็นที่ผิดใหม่อีกรอบ ขณะที่ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่มีแนวโน้มจะบอกหัวหน้าตรงๆถึงข้อมูลที่ผิดมากกว่า ดังในตัวอย่างที่1) และ 2)

(1) この部分はもう一度検討お願いします。ここは会社の情報を不正確と心配します。
(TJL-F29)

(2) すみません。レポートの記載情報に関して質問があります。〇〇の件ですが、この部分は〇〇ではなく、〇〇の方ではないかと思いましたが、いかがでしょうか。私の勘違いでしたら申し訳ありませんが、気になりましたのでお答えいただければと思います。 (JNS-F12)

จะเห็นได้ว่าถึงแม้ว่ากลุ่มผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่จะพูดแสดงความคิดเห็นด้วยแบบตรงมากกว่า แต่การพูดจะประกอบด้วยกลวิธีอื่นๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าไม่ตั้งใจจะคุกคามหน้าคู่สนทนา เช่น การแสดงความขอโทษ การแสดงความถ่อมตน(ส่วนที่ขีดเส้นหยัก)

ในส่วนที่เป็นการหลีกเลี่ยงหรือกลวิธี Don't do FTA ตามแนวคิดของ Brown & Levinson (1978) นั้น จะเป็นการไม่พูดความคิดเห็นใดๆ เนื่องจากไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งใดๆ ส่วนมากผู้พูดจะเลือกใช้กลวิธีนี้ในสถานการณ์ที่มีระดับเนื้อหาที่ลွ่งเกินคู่สนทนาน้อย และมีความสัมพันธ์กับคู่สนทนาที่ห่างหรือไม่สนิท ดังในสถานการณ์ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรสชาติของอาหารที่เปลี่ยนไป โดยกลุ่มตัวอย่างเขียนมาว่า “ไม่พูดอะไร” เช่น ในตัวอย่างที่ 3) และ 4) หรือในสถานการณ์ที่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในตัวอย่างที่ 5) ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานเกี่ยวกับรสชาติอาหาร

(3) ไม่พูดอะไร เอออตามเจ้านาย ไม่ใช่สาระสำคัญ (TNS-M10)

(4) ไม่พูดอะไร (TNS-M13)

(5) 仕事の同僚との関係にもよりますが、自分の考えは言いません。(JNS-F17)

6.2 กลวิธีการแสดงความคิดเห็นด้วยแยกตามหน่วยความหมาย

จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนั้นสามารถแยกกิจกรรมการแสดงความคิดเห็นด้วยออกเป็น 2 กลวิธีใหญ่โดยอ้างอิงจากงานของ 李(2003) คือ

- 1) **กลวิธีลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนา** เป็นกลวิธีที่ทำให้คู่สนทนา รู้สึกว่าถูกคุกคามหน้าน้อยลงจากการแสดงความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วย สามารถแบ่งกลวิธีลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนาแบ่งได้เป็น 6 กลวิธี คือ การกล่าวถ่อมตัว การกล่าวขอโทษ การแสดงความเคารพคู่สนทนา การแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าเห็นด้วย การกล่าวชมคู่สนทนา และการกล่าวตอบรับ
- 2) **กลวิธีที่ใช้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ไม่เห็นด้วย** เป็นกลวิธีที่ผู้พูดใช้เพื่อแสดงถึงสิ่งที่ตนไม่เห็นด้วยต่อผู้ฟังด้วยวิธีการต่างๆ สามารถแบ่งได้เป็น 7 กลวิธี คือ การตั้งคำถาม การถามแบบคาดคั้น การแสดงเหตุผล การนำเสนอข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การกล่าวขอเสนอ และการกล่าวขอร้อง

ในตารางที่ 2 เป็นการแสดงกลวิธีย่อยตามหน่วยความหมายทั้งหมด 13 กลวิธีและตัวอย่างการใช้ประโยคของกลุ่มผู้พูดภาษาไทยและญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ของแต่ละหน่วยความหมาย

ตารางที่ 2 กลวิธีการแสดงความคิดเห็นด้วย

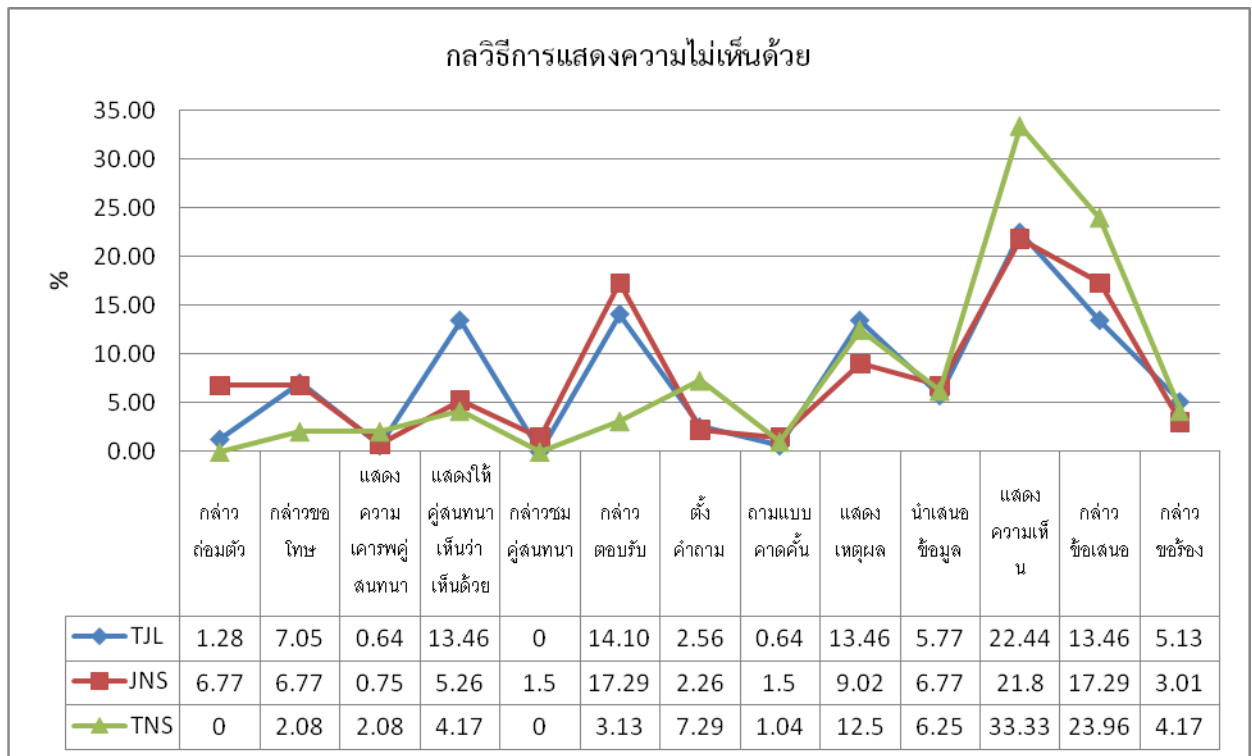
กลวิธี	ชื่อหน่วยความหมาย	ตัวอย่างประโยค ²
กลวิธีลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนา	การกล่าวถ่อมตัว (へりくだり表現)	<u>私が間違っているかもしれません</u> が・・・ここは～じゃなかったかなと思うのですがー。 <u>私の記憶違いかもしれません</u> 。ちょっと調べてみましょうか？(JNS-F12)
	การกล่าวขอโทษ (謝罪表現)	今回の店選び、 <u>失敗だったら悪かったね、ごめん</u> (JNS-M1) <u>ขอโทษนะคะ</u> ดิฉันเห็นว่าข้อความในส่วน... ควรจะเปลี่ยนเป็น....

² ตัวอย่างของแต่ละหน่วยความหมายจะแสดงเฉพาะข้อมูลของผู้พูดภาษาไทยแม่เท่านั้น

		มากกว่า จะทำให้ข้อมูลของบริษัทถูกต้องสมบูรณ์มากขึ้นค่ะ (TJL-F2)
	<p>การแสดงความเคารพผู้สนทนา</p> <p>(聞き手尊重)</p>	<p>ああ、そうですか？うーん、私はなんでもおいしくいただけるお得な人間なので、あまり感じないですかね。局長は、この食堂が大好きだから、よくわかるんですね。(JNS-F13)</p> <p>รายงานฉบับนี้ก็ดีอยู่ แต่น่าจะปรับอีกสักนิดก็น่าจะสมบูรณ์ขึ้นนะคะ (TJL-F18)</p>
	<p>การแสดงให้เห็นว่าเห็นด้วย</p> <p>(見せ掛けの賛成)</p>	<p>そうね。〇〇さんの言うように、確かにいつものお店はおいしいけれど、この味も悪くないよ。けっこういけるかも。私どんな料理でもおいしく食べられちゃうからね！(JNS-F14)</p> <p>หนูคิดว่ารสชาติยังคงคล้ายๆเดิมอยู่นะคะ แต่อาจมีเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยค่ะ (TJL-F9)</p>
	<p>การกล่าวชมผู้สนทนา</p> <p>(相手のほめ言葉)</p>	私には以前と変わっていないように思えるのですが、この繊細な味を見分けるとは・・・いや～、さすがですね！(JNS-M5)
	<p>การกล่าวตอบรับ</p> <p>(あいづち)</p>	<p>そうですか。変わっていないような気がします。 (JNS-F11)</p> <p>อย่างงั้นหรือครับ (TJL-M3)</p>
<p>กลวิธีที่ใช้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ไม่เห็นด้วย</p>	<p>การตั้งคำถาม</p> <p>(問いかけ)</p>	<p>間違えてると思いますけどどうされますか？ (JNS-M2)</p> <p>หัวหน้าครับขอรบกวนสอบถามหน่อยนะคะครับ ว่าตรงส่วนนี้ถ้าเป็นแบบนี้จะเหมาะสมกว่าหรือไม่ครับ (TNS-M5)</p>
	<p>การถามแบบคาดคั้น</p> <p>(問い詰め)</p>	<p>確かにそうかもしれませんが、そんなに変わったとは思いません。</p> <p>それに、今日はやけに暑いですから、食欲がないのでは？ (JNS-M2)</p>
	<p>การแสดงผล</p> <p>(理由提示)</p>	<p>申し訳ないですが、このデータがまだミスがあると思いますので、もし今直さないと、もっと大変になるかもしれませんので、もう一度御確認したら、いかがですか。(JNS-M23)</p> <p>ขอโทษครับ ในคราวนี้ทางผู้รับผิดขอต้องการเปลี่ยนบรรยากาศการ</p>

		<u>รับประทานอาหารในสถานที่ที่ต่างออกไปครับ (TNS-M3)</u>
การนำเสนอข้อมูล (情報提供)		<u>〇〇というお店がいって (新しく、プロモーション中) 友達が言っ てたんだけど、そこにはいかない? (JNS-M3)</u> <u>ขอโทษครับหัวหน้า เมื่อตรวจทานอย่างละเอียด พบว่าเอกสารมี ข้อผิดพลาด ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญของบริษัท (TNS-M12)</u>
การแสดงความเห็น (意見表明)		そうですか? <u>変わってないような気がします。</u> (JNS-F16) หัวหน้าครับ <u>ผมว่ารสชาติก็เหมือนเดิมนะครับ (TNS-M12)</u>
การกล่าวข้อเสนอ (提案)		<u>いつもの店もいいと思うけど、たまには新しいところも行ってみな い? この間、〇〇 (新しい店の名前) に行ったんだけど、〇〇がおい しくて、店の雰囲気もよかったから、いいと思うんだけど、どう? (JNS-F12)</u> <u>ลองเปลี่ยนบรรยากาศไปร้านนี้แทนไหม เห็นมีคนพูดถึงเยอะว่าอาหาร อร่อย การบริการก็ดีนะ แถมมีห้องรับรองคาราโอเกะด้วย (TNS-M9)</u>
การกล่าวขอร้อง (依頼表現)		ちょっと局長のレポートと、違ってしまったようで。(見せる) この 部分です。お手数ですが、私の算出方法と結果を見ていただけませんか。(JNS-F17) <u>รบกวนช่วยดูอีกครั้งได้ไหมคะ ถ้าเปลี่ยนเป็นแบบนี้แทนน่าจะดีกว่า ไหมคะ เพราะจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้มากขึ้นค่ะ (TNS-F9)</u>

เมื่อเปรียบเทียบการใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มแล้ว สามารถแสดง
ปริมาณได้จากรูปที่ 2

รูปที่ 2 กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยกับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่และผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่

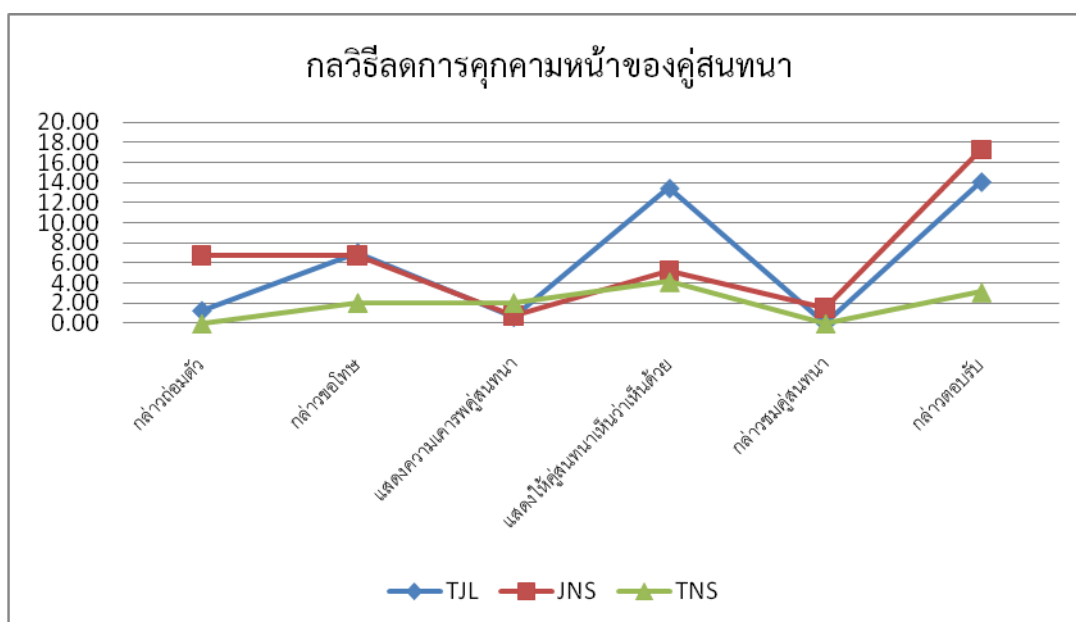
จากรูปที่ 2 จะเห็นได้ว่าทั้ง 3 กลุ่มมีแนวโน้มการใช้กลวิธีแสดงไม่เห็นด้วยไปในแนวทางเดียวกันแต่มีความแตกต่างกันในด้านปริมาณการใช้ กลุ่มผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่จะมีการใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยทั้ง 13 กลวิธี สำหรับกลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยและกลุ่มผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่นั้นจะไม่ใช้กลวิธีกล่าวชมคู่สนทนา กลุ่มผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่เป็นกลุ่มเดียวที่ไม่มีการใช้กลวิธีการกล่าวถ่อมตัว ใน 13 กลวิธีนั้น กลวิธีการแสดงความเห็นถูกใช้มากที่สุด รองลงมาเป็นกลวิธีการกล่าวขอเสนอ

เมื่อเปรียบเทียบปริมาณการใช้กลวิธีแสดงไม่เห็นด้วยของทั้ง 3 กลุ่มแล้ว ในส่วนที่เป็นกลวิธีลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนา ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่มีปริมาณการใช้มากที่สุด รองลงมาเป็นผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย และผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่มีการใช้น้อยที่สุด ส่วนกลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีแนวโน้มการใช้กลวิธีต่างๆในปริมาณที่มากกว่าผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ เช่น กลวิธีการแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าเห็นด้วย และกลวิธีการกล่าวตอบรับ แต่ในส่วนที่เป็นกลวิธีที่ใช้เพื่อทำให้บรรลวุัตถุประสงค์ที่ไม่เห็นด้วยนั้น ผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่มีแนวโน้มการใช้ที่มากกว่าผู้เรียน เช่น กลวิธีการแสดงความคิดเห็น และกลวิธีการกล่าวขอเสนอ ในส่วนกลวิธีที่ใช้เพื่อทำให้บรรลวุัตถุประสงค์ที่ไม่เห็นด้วยนั้นกลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยจะมีแนวโน้มการใช้ที่ใกล้เคียงกับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่มากกว่า

ในรูปที่ 3 เป็นการแสดงการใช้เฉพาะกลวิธีการคุกคามหน้าของคู่สนทนาของทั้ง 3 กลุ่ม เมื่อเปรียบเทียบเฉพาะในส่วนที่เป็นกลวิธีการคุกคามหน้าของคู่สนทนาแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยจะมีแนวโน้มการใช้กลวิธีการแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าเห็นด้วยเพื่อแสดงให้เห็นว่าตนไม่ได้ขัดแย้งกับคู่สนทนาทั้งหมดมากกว่าผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่และผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ผู้เรียนจะแสดงความไม่เห็นด้วยหลังจากแสดงว่าสิ่งที่คู่สนทนาคิดเป็นสิ่งที่ถูกต้องด้วยเช่นกัน เช่นในตัวอย่างที่ (6) และ (7)

(6) 確かにそうかもしれませんが、そんなに変わったと思いません。それに、今日はやけに暑いから、食欲がないのでは？ (TJL-F28)

(7) そうですね。いつものお店はいいけど。でも、僕は新しいお店をみつかっていて、結構いいお店なんですよ。気分転換で。新しいもののチャレンジしてみませんか。 (TJL-M36)

รูปที่ 3 กลวิธีการคุกคามหน้าของคู่สนทนาเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยกับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่และผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่

ในตัวอย่างที่ (6) และ (7) นั้น ส่วนที่ขีดเส้นตรงคือการใช้กลวิธีการแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าเห็นด้วย ส่วนที่ขีดเส้นหยักจะแสดงถึงความเห็นของผู้พูดที่มีความเห็นต่างจากคู่สนทนา ลักษณะเด่นของการพูดแบบนี้จะมีรูปแบบ “yes, but...” โดยจะแสดงความเห็นด้วยกับคู่สนทนามาก่อนที่จะแสดงความไม่เห็นด้วย รูปแบบการแสดงความไม่เห็นด้วยแบบนี้เป็นกลวิธีพื้นฐานที่พบมากในการเจรจาต่อรองเมื่อเกิดการขัดแย้ง (Rothwell, 2000) ขณะที่ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่จะใช้การกล่าวตอบรับ เช่น 「そうですか」 「そうですよ」 แล้วจึงค่อยแสดงความเห็นของตนหรือบอกข้อมูลต่อคู่สนทนา ดังในตัวอย่างที่ (8) และ (9)

(8) あ～そうですか??私は気づきませんでした。

(9) ああ、そうかー。Aさんはあっちのお店の方が好きなんだね。こっちも、まあまあだとは思いますが、次はやっぱりAさんの好きなあのお店にしようか。

ในตัวอย่างที่ (8) เป็นการแสดงความไม่เห็นด้วยต่อเจ้านายเกี่ยวกับรสชาติของอาหารที่เปลี่ยนไป ส่วนตัวอย่างที่ (9) นั้นเป็นการแสดงความไม่เห็นด้วยต่อเพื่อนในที่ประชุมเกี่ยวกับสถานที่จัดงานเลี้ยงของบริษัท ส่วนที่ขีดเส้นตรงคือการใช้กลวิธีการกล่าวตอบรับ ส่วนที่ขีดเส้นหยักจะแสดงถึงความเห็นของผู้พูดที่มีความเห็นต่างจากคู่สนทนา

นอกจากนี้ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ยังใช้กลวิธีกล่าวถ่อมตัวและกลวิธีกล่าวชมคู่สนทนาเพื่อเป็นการลดการคุกคามหน้าคู่สนทนา ลักษณะเช่นนี้ไม่พบในข้อมูลของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ดังในตัวอย่างที่ (10) – (12)

(10) 私が間違っているかもしれませんが・・・ここは～じゃなかったかなと思うのですが一。私の記憶間違いかもしれません。ちょっと調べてみましょうか？ (JNS-F14)

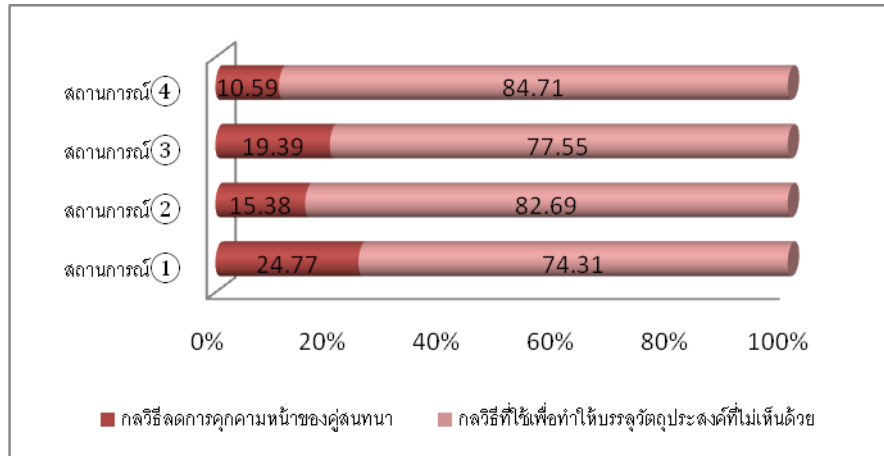
(11) 味音痴なものでよく分かりませんが、以前と変わらないような気がします。 (JNS-M23)

(12) さすが、味に敏感だね。僕はあんまりそういうのわかんないんだよね・・・今回の店選び、失敗だったら悪かったね、ごめん。 (JNS-M1)

ตัวอย่างที่(10) และ (11) ส่วนที่ขีดเส้นเป็นการพูดเชิงถ่อมตนเองว่าตนเองอาจจะผิดหรือไม่รู้เท่าคู่สนทนา สำหรับตัวอย่างที่ (12) เป็นการไม่เห็นด้วยต่อเพื่อนร่วมงานเกี่ยวกับรสชาติของอาหารที่เปลี่ยนไปโดยการชมคู่สนทนา ลักษณะการใช้วิธีการชมคู่สนทนาแบบนี้จัดได้ว่าเป็นลักษณะเด่นของผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ เนื่องจากไม่พบในการใช้ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยและผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่

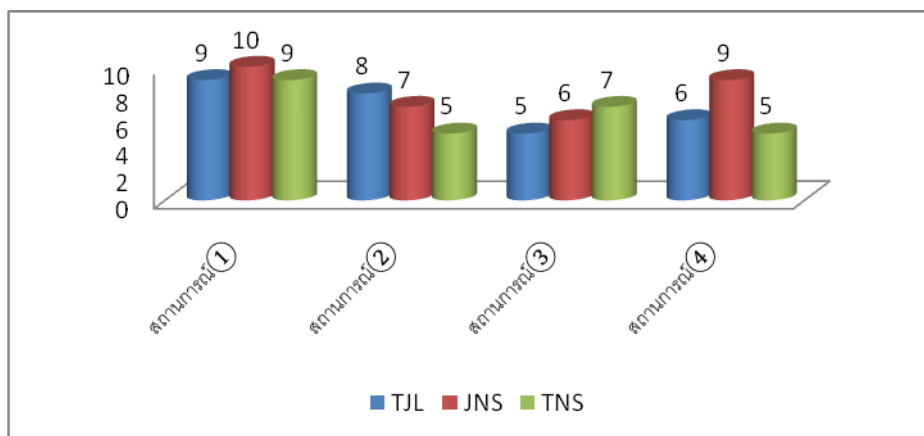
6.3 การใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยเปรียบเทียบตามสถานการณ์

เมื่อเปรียบเทียบการใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยเปรียบเทียบตามสถานการณ์ของทั้ง 3 กลุ่มในภาพรวม (รูปที่ 4) จะเห็นได้ว่าสถานการณ์ที่คู่สนทนาเป็นผู้ที่มีอายุหรือความมีอาวุโสของคู่สนทนา ในสถานการณ์ที่1 (24.77%) และสถานการณ์ที่เป็นทางการกว่าในสถานการณ์ที่ 3 (19.39%) จะมีการใช้กลวิธีลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนาจะสูงกว่าสถานการณ์ที่พูดกับเพื่อนและไม่เป็นทางการในสถานการณ์ที่ 2 และสถานการณ์ที่ 4 เป็นอัตราส่วน15.38% และ10.59% ตามลำดับ

รูปที่ 4 การใช้กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยเปรียบเทียบตามสถานการณั

และเมื่อเปรียบเทียบจำนวนกลวิธีที่ใช้ในแต่ละสถานการณัแล้ว (รูปที่ 5) จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีการใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยในสถานการณัที่ 1 หรือสถานการณัที่ผู้พูดพูดกับผู้ที่มีอาวุโสกว่าและเป็นทางการหลากหลายกลวิธีกว่า

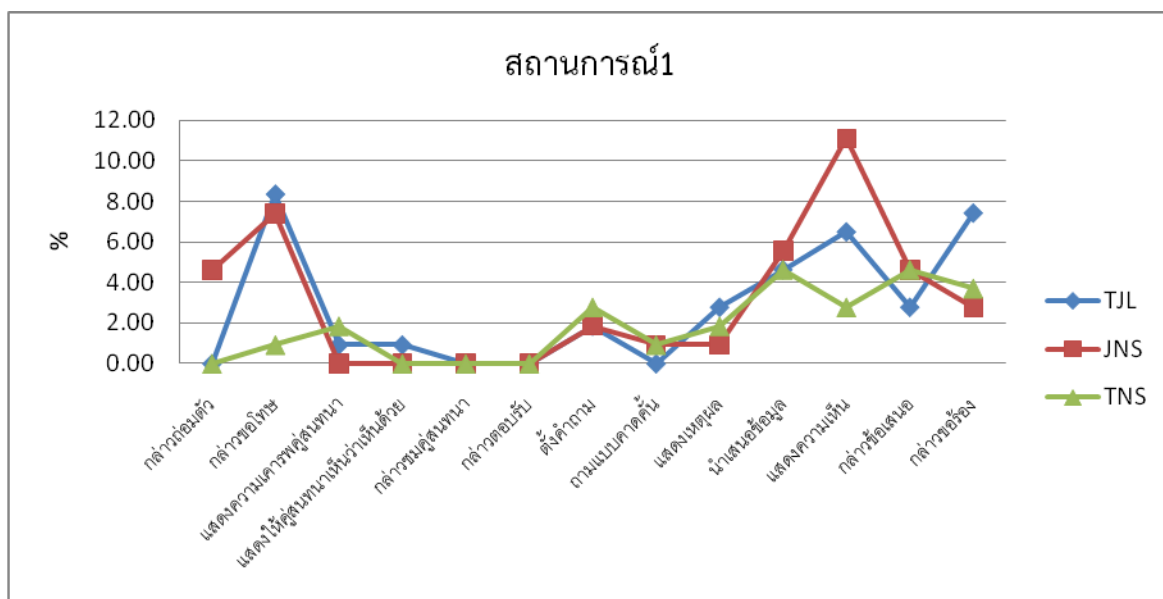

รูปที่ 5 จำนวนกลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยที่ใช้เปรียบเทียบตามสถานการณั

จากรูปที่ 4 และ 5 สามารถสรุปได้ว่าสถานการณัที่ค้สนทนามีสถานภาพทางอายุหรือสังคมสูงกว่าและสถานการณัที่เป็นทางการจะมีอิทธิพลต่อการเลือกใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วย โดยมีแนวโน้มจะเลือกใช้กลวิธีลดการคุกคามหน้ามากขึ้นและจะใช้กลวิธีที่หลากหลายขึ้น

6.4 การใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยเปรียบเทียบแต่ละสถานการณั

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มมีการใช้กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยแตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณัตามรูปที่ 6-9

รูปที่ 6 กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยในสถานการณ์ที่ 1

ในสถานการณ์ที่ 1 เป็นสถานการณ์ที่กล่าวไม่เห็นด้วยต่อเจ้านายในที่ประชุมเกี่ยวกับข้อมูลที่เจ้านายรายงานผิด จากรูปที่ 6 จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยและผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ใช้กลวิธีการกล่าวขอโทษในอัตราส่วนสูงกว่ากลวิธีอื่นในส่วนที่เป็นกลวิธีการลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนา และมีอัตราการใช้ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ยังใช้กลวิธีแสดงความเห็นสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนมากจะแสดงความเห็นว่ามีข้อมูลบางส่วนผิดโดยใช้สำนวนการพูดไม่จบประโยค เช่น 「…気がするんですが」 「…と思いたすが」 เช่นในตัวอย่างที่ (13) และ(14)

- (13) 「ちょっと私の思い違いかもしれませんが、このところが、少し違うような気がするのですが、、、、。」 (JNS-F8)
- (14) ○○さん、レポートのこのデータについてですが、自分の知っている情報とは食い違ってありますが、、、。 (JNS-M25)

ลักษณะการพูดแบบไม่จบประโยคดังในตัวอย่างที่ (13) และ(14) พบในการใช้ของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยเพียง 1 ตัวอย่าง คือตัวอย่างที่ (15)

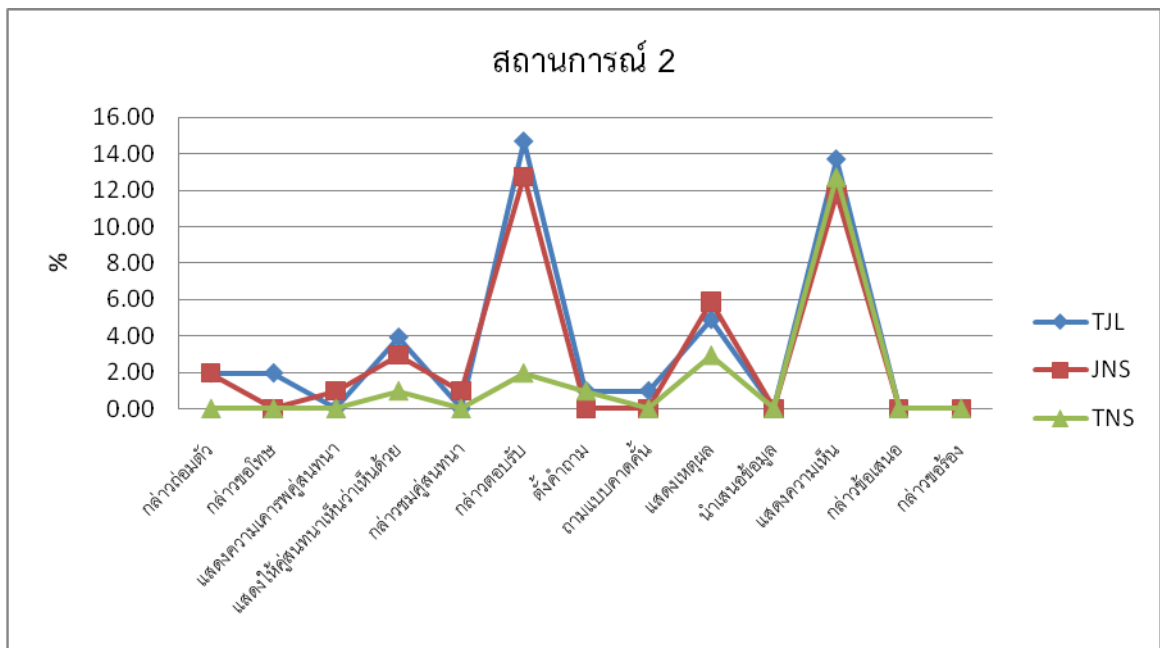
- (15) ちょっと確かめたいことがあります、ここに書いてある資料は以前話したのとは違う気がしますけど… (TJL-F28)

ส่วนกลุ่มผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่จะใช้กลวิธีแตกต่างจากทั้งสองกลุ่ม โดยใช้กลวิธีการนำเสนอข้อมูลและกล่าวข้อเสนอในอัตราส่วนที่สูงใกล้เคียงกัน ดังในตัวอย่างที่ (16) และ (17)

(16) ขอโทษครับหัวหน้า เมื่อตรวจทานอย่างละเอียด พบว่าเอกสารมีข้อผิดพลาด ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญของบริษัท(TNS-M12)

(17) แจ้งว่ามีบางส่วนที่อาจมีข้อมูลคลาดเคลื่อน ควรเช็คใหม่อีกรอบ.(TNS-F4)

ตัวอย่างที่ (16) แสดงถึงการนำเสนอข้อมูลเพื่อให้เจ้านายทราบ ส่วนในตัวอย่างที่ (17) เป็นการกล่าวขอเสนอให้เจ้านายทำอะไรบางอย่าง

รูปที่ 7 กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยในสถานการณ์ที่2

สถานการณ์ที่ 2 เป็นการแสดงความไม่เห็นด้วยต่อเจ้านายในระหว่างการรับประทานอาหารกลางวัน เกี่ยวกับคุณภาพและรสชาติของอาหารที่ร้านอาหารเปลี่ยนไป จากรูปที่ 7 จะเห็นได้ว่าในบรรดากลวิธีการคุกคามหน้าของผู้สนทนาในสถานการณ์นี้ กลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยใช้กลวิธีการกล่าวตอบรับมากที่สุด รองลงมาเป็นกลวิธีการแสดงให้ผู้สนทนาเห็นว่าเห็นด้วยโดยมีอัตราการใช้สูงสุดทั้งสองกลวิธี ส่วนผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ก็มีแนวโน้มการใช้ไปในแนวทางเดียวกับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ในส่วนที่เป็นกลวิธีที่ใช้เพื่อทำให้บรรล่วัตถุประสงค์ที่ไม่เห็นด้วยนั้น ทั้งสามกลุ่มตัวอย่างใช้กลวิธีการแสดงความเห็นมากที่สุด

(18) そうですか。 毎回と同じだと思いますが、…(TJL-F7)

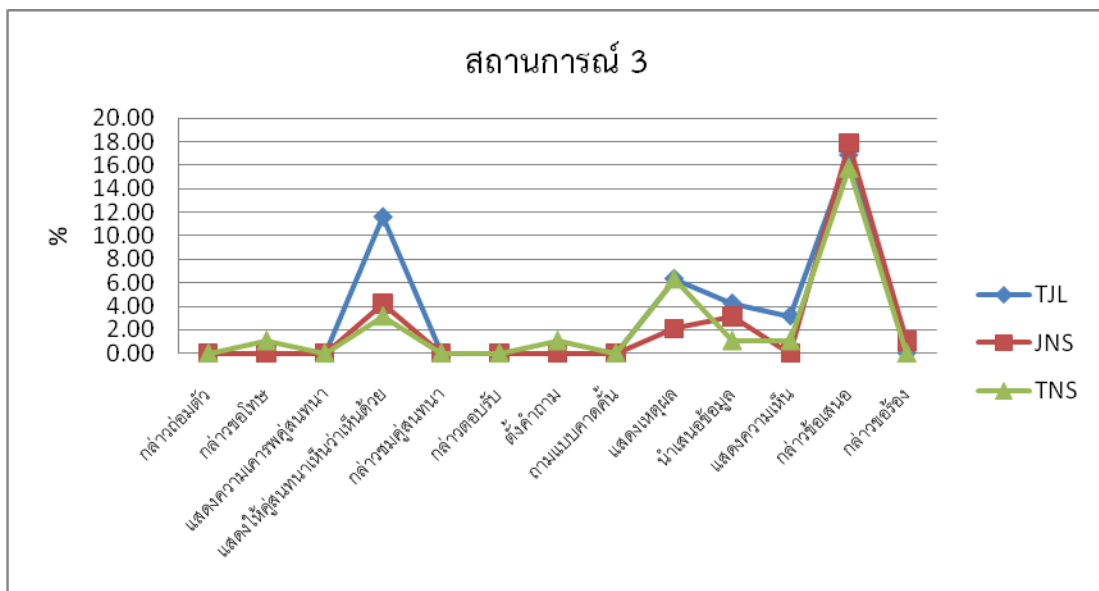
(19) そうなんですか。 でも、私にとって、まだいつものように美味しいと思いますか。。。(TJL-M6)

(20) そうでしょうか。私は前と同じような気がするんですが。 (JNS-F15)

ในตัวอย่างที่ (18) - (20) เป็นการใช้กลวิธีการกล่าวตอบรับและตามด้วยการกล่าวแสดงความเห็น ซึ่งการใช้รูปแบบไม่จบประโยคของกลุ่มผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยและกลุ่มผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ที่มีรูปแบบคล้ายกัน โดยแตกต่างจากกลุ่มผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่โดยส่วนใหญ่ที่จะแสดงความไม่เห็นด้วยโดยไม่มีการใช้กลวิธีการลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนา ดังในตัวอย่างที่ (21) และ (22)

(21) รสชาติอาหารก็เหมือนเดิมนะคะ (TJL-F6)

(22) หัวหน้าครับ ผมว่ารสชาติก็เหมือนเดิมนะครับ (TJL-M12)

รูปที่ 8 กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยในสถานการณ์ที่ 3

สถานการณ์ที่ 3 เป็นการแสดงความไม่เห็นด้วยต่อเพื่อนร่วมงาน(ไม่สนิท)ในที่ประชุมเกี่ยวกับการตัดสินใจหาสถานที่ไปงานเลี้ยงสังสรรค์ของบริษัท สถานการณ์นี้กลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มมีรูปแบบในการแสดงความไม่เห็นด้วยไปในแนวทางใกล้เคียงกัน คือ ใช้กลวิธีแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าเห็นด้วยเพื่อเป็นการลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนาและตามด้วยกลวิธีการกล่าวเสนอข้อมูลเพื่อให้คู่สนทนาทราบถึงสถานที่ในการจัดงานที่อื่น ดังในตัวอย่างที่ (23)-(26)

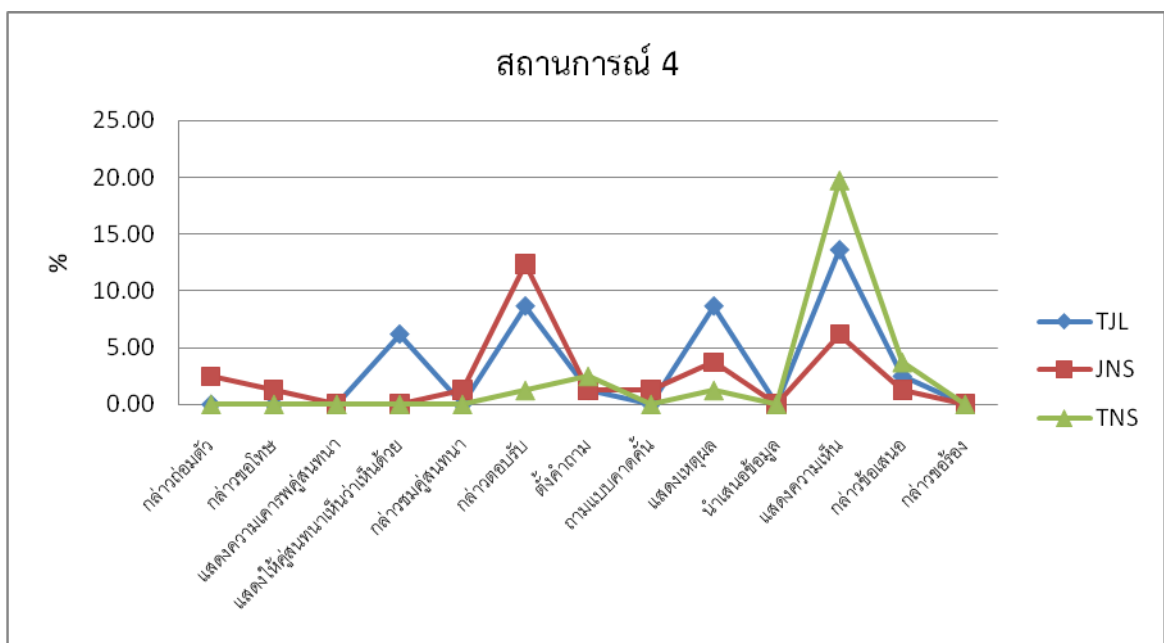
(23) それはいいですが、今回は新しいレストランでやってみたら、どう思いますか。 (TJL-F7)

(24) そこはいいですけど、みんながよく行っていますね。でも、今回は別のところに行ったら、いかがでしょうか。雰囲気もいつもと違いますし、料理は別のもの食べれますし、もっといいと思わないでしょうか。 (TJL-M39)

(25) いつもの店もいいと思うけど、たまには新しいところも行ってみたい？この間、〇〇（新しい店の名前）に行ったんだけど、〇〇がおいしくて、店の雰囲気もよかったから、いいと思うんだけど、どう？ (JNS-F12)

(26) คุณ...(ชื่อเพื่อนที่ไม่สนิท) ร้านนั้นก็อร่อยดี แต่ผมอยากหาร้านอื่นที่อร่อยๆ เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศด้วย (TNS-M19)

ส่วนที่ขีดเส้นหยักในตัวอย่างด้านบนเป็นตัวอย่างการใช้กลวิธีแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าร้านที่คู่สนทนาเสนอมาก็ดี แต่ก็แนะนำร้านอื่นเป็นการบอกอ้อมๆว่าตนไม่เห็นด้วยหลังจากการพูดเห็นด้วยกับคู่สนทนา

รูปที่ 9 กลวิธีการแสดงไม่เห็นด้วยในสถานการณ์ที่ 4

สถานการณ์ที่ 4 เป็นการแสดงความไม่เห็นด้วยต่อเพื่อนร่วมงาน(ไม่สนิท)ในระหว่างงานเลี้ยงสังสรรค์เกี่ยวกับรสชาติอาหารของร้านนี้ผู้ร้านที่เคยไปประจำไม่ได้ จากรูปที่ 9 จะเห็นได้ว่าการใช้กลวิธีแสดงไม่เห็นด้วยของทั้งสามกลุ่มมีรูปแบบค่อนข้างแตกต่างกัน โดยผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยและผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ใช้กลวิธีแสดงความเห็นมากที่สุด แต่ผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยยังคงใช้กลวิธีแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าเห็นด้วยเพื่อเป็นการลดการคุกคามหน้าคู่สนทนาเช่นเดียวกับสถานการณ์อื่นๆ แต่ผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษา

แม่จะแสดงความเห็นตนเองโดยไม่ใช้กลวิธีลดการคุกคามคู่สนทนาเลย สำหรับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ นั้น จะใช้กลวิธีการกล่าวตอบรับมากที่สุด รองลงมาเป็นกลวิธีการแสดงความเห็น

(27) 確かに、この店のお料理はおいしいですが、僕にとっては、いつも行くお店の料理のほうが僕の口に合うと思いますね。 (TJL-M5)

(28) そう？これ美味しいけどなー。 (JNS-M19)

(29) มันก็อร่อยดีนะ รสชาติก็ไม่แย่ (TNS-F4)

ส่วนที่ขีดเส้นหยักในตัวอย่างที่(27) เป็นการใช้กลวิธีการแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าเห็นด้วยของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ส่วนในตัวอย่างที่ (28) เป็นกลวิธีการกล่าวตอบรับของผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ ในส่วนที่ขีดเส้นตรงจะเป็นการแสดงความเห็นต่อคู่สนทนาของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้

7. อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

ในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาการใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยเปรียบเทียบกับผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย กับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่และศึกษาว่าภาษาแม่มีผลต่อการใช้ภาษาของผู้เรียนหรือไม่โดยเปรียบเทียบกับผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ในงานนี้ใช้แบบสอบถามปลายเปิดในการเก็บข้อมูล 4 สถานการณ์ที่มีความต่างกันในเรื่องเนื้อหาของสถานการณ์ สถานภาพของคู่สนทนา และความเป็นทางการของสถานการณ์ ในขั้นแรกได้เปรียบเทียบรูปแบบการแสดงออกเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ไม่เห็นด้วยออกเป็น 3 รูปแบบ คือ รูปแบบการแสดงความไม่เห็นด้วยแบบตรง แบบอ้อม และแบบหลีกเลี่ยง ผลปรากฏว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีแนวโน้มการใช้รูปแบบอ้อมมากกว่าผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่และผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ส่วนผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่มีแนวโน้มจะใช้รูปแบบตรงมากกว่า ซึ่งเป็นแนวโน้มที่ใกล้เคียงกับงานของ 李(2003) ที่ชาวญี่ปุ่นจะเลือกใช้กลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยตรงๆในกรณีที่เป็นทางการมากกว่า

จากนั้นเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ทฤษฎีภาษาสุภาพของ Brown & Levinson (1978) โดยวิเคราะห์ลักษณะการรักษาน้ำและระดับการคุกคามหน้า(Face Threatening Act: FTA) และหน่วยความหมาย (Semantic formulas) ที่อ้างอิงจาก Beebe et al.(1990), 生駒 & 志村 (1993) สามารถแบ่งกลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยออกเป็น 2 กลวิธีใหญ่ คือ 1) กลวิธีลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนา 2) กลวิธีที่ใช้เพื่อทำให้บรรลุดตุประสงค์ที่ไม่เห็นด้วยและ 13 กลวิธีย่อย การกล่าวถ่อมตัว การกล่าวขอโทษ การแสดงความเคารพคู่สนทนา การแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าเห็นด้วย การกล่าวชมคู่สนทนา และการกล่าวตอบรับ การตั้งคำถาม การถามแบบคาดคั้น การแสดงเหตุผล การนำเสนอข้อมูล การแสดงความเห็น การกล่าวข้อเสนอ และการกล่าวขอร้อง จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าทั้ง 4 สถานการณ์มีการใช้กลวิธีแสดงความไม่เห็นด้วยแตกต่างกันไปตาม

เนื้อหาของสถานการณ์ สถานภาพของคู่สนทนา และความเป็นทางการของสถานการณ์ ในงานวิจัยนี้เนื่องจากเป็นสถานการณ์การแสดงความคิดเห็นด้วยต่อคู่สนทนาจึงทำให้มีการใช้กลวิธีการแสดงความคิดเห็นมากที่สุด ยกเว้นสถานการณ์ที่ 3 ที่จะใช้การกล่าวข้อเสนอเกี่ยวกับสถานที่ที่จะจัดงานเลี้ยงของบริษัทมากกว่า แต่ที่เห็นได้ชัดคือการใช้กลวิธีลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนาที่แตกต่างกันของทั้งสามกลุ่มตัวอย่าง ผู้เรียนจะมีแนวโน้มในการใช้กลวิธีการแสดงให้คู่สนทนาเห็นว่าเห็นด้วยและการตอบรับมากที่สุด ส่วนผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่นจะใช้กลวิธีลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนาเหมือนกัน แต่จะมีการใช้กลวิธีการชมคู่สนทนาหรือการแสดงการถ่อมตัวซึ่งผู้เรียนและผู้พูดภาษาไทยชาวไทยไม่ใช่ และผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ นั้นจะมีแนวโน้มการใช้กลวิธีลดการคุกคามหน้ามากกว่าผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย ซึ่งมีแนวโน้มคล้ายกันกับงานของวันวิสาข์ ภูลภัทร นิรันดร์ (2549)

นอกจากนี้การใช้กลวิธีลดการคุกคามหน้าของคู่สนทนาจะมากขึ้นเมื่อสถานภาพของคู่สนทนาสูงกว่า หรืออยู่ในสถานการณ์ที่เป็นทางการ แต่ถ้าในสถานการณ์ที่มีระดับเนื้อหาที่ลวงเกินคู่สนทนาบ่อยการหลีกเลี่ยงไม่พูดใดๆเลย ก็เป็นอีกกลวิธีที่พบได้ในทั้งสามกลุ่มตัวอย่าง ในสถานการณ์ที่คู่สนทนามีสถานภาพสูงกว่า หรืออยู่ในสถานการณ์ที่เป็นทางการจะมีการใช้กลวิธีหลากหลายมากขึ้น การพูดเพื่อแสดงความไม่เห็นด้วยก็มีแนวโน้มที่จะพูดยาวขึ้น ส่วนในสถานการณ์ที่คู่สนทนามีระยะห่างน้อยและไม่ใช้สถานการณ์ที่เป็นทางการก็จะใช้รูปแบบการพูดแบบตรงมากขึ้น จำนวนกลวิธีการแสดงความคิดเห็นด้วยจะน้อยลงและไม่หลากหลาย

นอกจากนี้กลวิธีการแสดงความคิดเห็นที่กลุ่มตัวอย่างใช้มากที่สุด พบว่ามีการใช้แตกต่างกันระหว่างผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยกับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่ กล่าวคือ ผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่จะแสดงความเห็นโดยใช้สำนวนการพูดไม่จบประโยค เช่น 「…気がするんですが」 「…と思いがすが」 การใช้เช่นนี้เป็นลักษณะเด่นของคนญี่ปุ่นที่ให้คู่สนทนาได้คิดต่อเองว่าอีกฝ่ายต้องการอะไร ในกรณีนี้เป็นการบอกความเห็นของตนเองโดยละความเห็นที่ไม่ตรงกับคู่สนทนาโดยการไม่พูดจนจบ ซึ่งในงานของ Naruse(1996) ลักษณะเช่นนี้ก็จะเป็นลักษณะเด่นของชาวญี่ปุ่นในการแสดงความคิดเห็นด้วยเช่นกัน ส่วนผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยถึงแม้จะมีการใช้ลักษณะนี้บ้างแต่ไม่เด่นชัด

ในประเด็นเกี่ยวกับอิทธิพลจากภาษาแม่ นั้น จะเห็นได้ว่าการใช้กลวิธีการแสดงความคิดเห็นด้วยของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยนั้นค่อนข้างจะแตกต่างจากการใช้กลวิธีการแสดงความคิดเห็นด้วยของผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบในการแสดงเมื่อไม่เห็นด้วยและการใช้กลวิธีต่างๆในแต่ละสถานการณ์ ในงานวิจัยนี้จึงไม่สามารถอธิบายได้ว่าการใช้กลวิธีการแสดงความคิดเห็นด้วยของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทยมีอิทธิพลมาจากภาษาแม่ ที่เป็นเช่นนี้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าผู้เรียนในงานวิจัยนี้มีระดับความสามารถทาง

ภาษาญี่ปุ่นตั้งแต่ N2 ขึ้นไป จึงสามารถเรียนรู้การใช้ภาษาญี่ปุ่นเมื่อต้องการแสดงความไม่เห็นด้วยตามแบบผู้พูดภาษาแม่ได้ในระดับหนึ่ง การใช้รูปแบบและกลวิธีการแสดงความไม่เห็นด้วยนั้นจึงเหมือนกับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาแม่บางส่วน และแตกต่างจากการใช้ของผู้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่

บรรณานุกรม

Beebe, L.M. Takahashi, T. and Uliss-Weltz, R. (1990). Pragmatic transfer in ESL refusals, in Scarcella, R., E. Andersen and S. Krashen (eds.), *Developing communicative competence in a second language*, Newbery House, 55-73.

Bell, N. (1998). Politeness in the Speech of Korean ESL Learners. *Working Papers in Educational Linguistics*, 14(1), 25-47.

Brown, P. & Levinson, S. C. (1978). *Politeness: Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.

Collier, M. J. (1991). Conflict Competence within, Mexican, and Anglo American Friendships. In Stella Ting-Toomey and Felipe Korzenny (Eds.) *Newbury Park CA: SAGE*, 132-154.

Deepheungton, Phawadee.(1992). *Politeness in Thai: Strategies of Refusing and Disagreeing*. Doctoral Dissertation, University of Kansas.

Naruse, Mari. (1996). Disagreement Strategies in Japanese. *駒沢女子短期大学 研究紀要*, 第 29 号, 97-110.

Schiffin, D. (1984). Jewish Argument as Sociability. *Language in Society*. 13, 311-335.

李吉鎔 (2001) 「日・韓両言語における反対意見表明行動の対象研究—談話構造とスキーマを中心として—」 『阪大日本語研究』 13,

李吉鎔 (2003) 「韓・日両言語の反対意見表明行動の対照研究 : 場の改まり度による表現形式の使い分けを中心に」 『阪大日本語研究』 15, 67-88.

生駒 知子・志村 明彦 (1993) 「英語から日本語へのプラグマティック・トランスファー : 「断り」という発話行為について」 『日本語教育』 79 号, 日本語教育学会, 41-52.

大津友美 (2001) 「談話における共感作りのためのコミュニケーション行動—不一致を表明する際の緩和処理について—」 『言語と文化』 2 号, 211-222.

亀田千里他 (1998) 「高校生の話し合い—「議題の提示」「提案」「反対意見の表明」「説得」場面の分析—」 『JALT 日本語教育論集』 3 号, 全国語学教育学会日本語教育研究部会.

木山幸子 (2005) 「日本語の雑談における不同意の様相—会話教育への示唆—」 『言語情報学研究報告』 6 号, 宇佐美まゆみ編, 165-182.

白井香織 (2009) 「不同意の間接的発話行為に関する異文化比較研究—日本語とアメリカ英語の場合—」 『千葉商大紀要』 47 (1), 87-101.

堀田智子・吉本啓 (2012) 「中国人日本語学習者の「不同意」行動—談話の一考察—」 『2012 年度日本語認知科学会第 29 回大会』, 2-14.

楊 昉 (2009) 「意見の不一致における類型と調整ストラテジー —中国語母語場面と日中接触場面の事例分析—」 『千葉大学人文社会科学部研究科研究プロジェクト報告書』 218, 65-85.

วันวิสาข์ กุลภัทรนิรันดร์. 2549. การเปรียบเทียบโครงสร้างและกลวิธีการโต้แย้งในภาษาญี่ปุ่นและภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภาสิณี โพธิวิทย์. 2547. กลวิธีการแสดงความเห็นโต้แย้งในภาษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุมาภรณ์ สังคมาน. 2544. การใช้ภาษาสุภาพในภาษาไทย: วัจนกรรมขอเรื่อง ปฏิเสธและการไม่เห็นด้วย. วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ 20. ฉ.1.43-54.